ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ PHILIPPE LÉGER

της 20ής Φεβρουαρίου 1997 *

1. Με την παρούσα αίτηση αναιρέσεως, η εταιρία γαλλικού δικαίου Ferriere Nord SpA (στο εξής: Ferriere Nord ή αναιρεσείουσα) ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την απόφαση που εξέδωσε το Πρωτοδικείο στις 6 Απριλίου 1995 στην υπόθεση Ferriere Nord κατά Επιτροπής (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ή πρωτόδικη απόφαση) [1] και με την οποία απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως που είχε ασκήσει η αναιρεσείουσα κατά της αποφάσεως 89/515/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 2ας Αυγούστου 1989, σχετικά με μια διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ [2] (στο εξής: απόφαση).

Το πλαίσιο των περιστατικών και της διαδικασίας

2. Η απόφαση αυτή επιβάλλει σε δεκατέσσερις παραγωγούς δομικών πλεγμάτων πρόστιμο, για τον λόγο ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, «(...) παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, συμμετέχοντας, σε μία ή περισσότερες περιπτώσεις, κατά το χρονικό διάστημα από 27 Μαΐου 1980 έως 5 Νοεμβρίου 1985, σε μία ή περισσότερες συμφωνίες, ή/και εναρμονισμένες πρακτικές (συμπράξεις), οι οποίες συνίσταντο στον καθορισμό τιμών πωλήσεως, στον περιορισμό των πωλήσεων, στην κατανομή των αγορών, όπως επίσης σε μέτρα για την εφαρμογή και τον έλεγχο αυτών των συμπράξεων» [3].

3. Όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, η απόφαση προσάπτει ειδικότερα στην αναιρεσείουσα «ότι συμμετείχε σε δύο δέσμες συμπράξεων στη γαλλική αγορά (...) [οι οποίες] είχαν ως αντικείμενο τον καθορισμό των τιμών και των ποσοστώσεων, προκειμένου να μειωθούν οι εισαγωγές δομικών πλεγμάτων στη Γαλλία, και την ανταλλαγή πληροφοριών» και οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή, αφενός, μεταξύ Απριλίου 1981 και Μαρτίου 1982 και, αφετέρου, μεταξύ των αρχών του έτους 1983 και του τέλους του έτους 1984 [4].

4. Όπως είχαν πράξει δέκα από τους δεκατρείς λοιπούς αποδέκτες της αποφάσεως αυτής, η Ferriere Nord άσκησε ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγή ζητώντας του να ακυρώσει την απόφαση αυτή, καθόσον οι διατάξεις της την αφορούν, ή, επικουρικώς, να ακυρώσει το πρόστιμο των 320 000 ECU που της είχε επιβληθεί ή να το μειώσει κρίνοντας κατ' επιείκεια.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Απόφαση Τ-143/89, Συλλογή 1995, σ. II-917.

2 — IV/31.553 — Δομικά πλέγματα, ΕΕ L 260, σ. 1.

3 — Σύμφωνα με τη σκέψη 1 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η οποία παραλείπει τον ορισμό που περιλαμβάνεται στην πρώτη σελίδα της αποφάσεως, τα δομικά πλέγματα «(...) είναι προκατασκευασμένος οπλισμός σκυροδέματος αποτελούμενος από χαλυβδοσύρματα ψυχρής ελάσεως, λεία ή με ραβδώσεις, τα οποία έχουν συγκολληθεί σημειακά στα σημεία επαφής τους σχηματίζοντας εσχάρα. (...) χρησιμοποιούνται σε όλους σχεδόν τους τομείς κατασκευών με οπλισμένο σκυρόδεμα (...)».

4 — Σκέψη 15 της πρωτόδικης αποφάσεως.

5. Η αναιρεσείουσα προέβαλε τρεις λόγους προς στήριξη της προσφυγής της, που αφορούσαν την παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, την παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 [5] και την κατάχρηση εξουσίας. Όλοι αυτοί οι λόγοι απορρίφθηκαν από το Πρωτοδικείο, το οποίο εξάλλου καταδίκασε την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

6. Η αναιρεσείουσα υπέβαλε την παρούσα αίτηση αναιρέσεως με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Ιουνίου 1995, ζητώντας την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Με το υπόμνημα απαντήσεως ζήτησε, επικουρικώς, σημαντική μείωση του προστίμου και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα τόσο της ενώπιον του Πρωτοδικείου όσο και της αναιρετικής διαδικασίας. Η Επιτροπή ζήτησε να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως, να επιβεβαιωθεί το κύρος της αποφάσεως και να καταδικαστεί η αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

7. Η παρούσα αίτηση αναιρέσεως στηρίζεται σε δύο λόγους: το Πρωτοδικείο πλανήθηκε περί το δίκαιο και την εφαρμογή, αφενός, του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και, αφετέρου, του άρθρου 15 του κανονισμού 17.

8. Θα εξετάσω διαδοχικά τους δύο αυτούς λόγους, εκθέτοντας λεπτομερώς το περιεχόμενό τους. Θέλω κατ' αρχάς να τονίσω ότι, μολονότι η ουσία της επιχειρηματολογίας που προέβαλε η αναιρεσείουσα με την αίτηση αναιρέσεως μπορεί να φαίνεται ότι συνιστά επανάληψη εκείνης που έχει ήδη προβάλει ενώπιον του Πρωτοδικείου, είναι γεγονός ότι η επιχειρηματολογία αυτή συνίσταται στην αμφισβήτηση της ερμηνείας και της εφαρμογής, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, κοινοτικών διατάξεων και πληροί ως εκ τούτου τις προϋποθέσεις του άρθρου 51 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και του άρθρου 112, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας [6].

Επί του πρώτου λόγου που αφορά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης

9. Ο πρώτος αυτός λόγος αποτελείται από τρία μέρη. Η αναιρεσείουσα προσάπτει κατ' ουσίαν στο Πρωτοδικείο:

— ότι δεν έλαβε υπόψη την ιταλική απόδοση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, σύμφωνα με την οποία μια σύμπραξη πρέπει να έχει «ως αντικείμενο *και* ως αποτέλεσμα» την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού,

— ότι δεν εκτίμησε την επιζήμια επίπτωση που έχουν στο εμπόριο μεταξύ κρατών

5 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

6 — Βλ. τα σημεία 18 και 19 των προτάσεών μου στην υπόθεση C-153/96 P, De Rijk κατά Επιτροπής (απόφαση της 29 ης Μαΐου 1997, Συλλογή 1997, σ. I-2901, I-2903).

μελών οι συμφωνίες στις οποίες συμμετέσχε η αναιρεσείουσα,

— ότι δεν εκτίμησε σωστά τους οικονομικούς και νομικούς δεσμούς που υφίστανται μεταξύ της αγοράς των δομικών πλεγμάτων, προϊόντος το οποίο αποτελεί αντικείμενο αντιανταγωνιστικών συμπράξεων, και της αγοράς του χονδροσύρματος, προϊόντος εμπίπτοντος στη Συνθήκη ΕΚΑΧ και αποτελούντος βασικό προϊόν για τα δομικά πλέγματα τα οποία εξαρτώνται από αυτό.

Επί της ιταλικής αποδόσεως του άρθρου 85

10. Το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα αναγνώρισε ότι προσχώρησε στις συμφωνίες που είχαν συναφθεί μεταξύ παραγωγών δομικών πλεγμάτων και δεν αμφισβητούσε το αντικείμενό τους, ήτοι τον καθορισμό των τιμών και των ποσοστώσεων [7], υπενθύμισε τα εξής:

«Το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης απαγορεύει ως ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων ή τις εναρμονισμένες πρακτικές που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής και στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού» [8].

Κατόπιν δε συνήγαγε τα ακόλουθα:

«Από το κείμενο της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι τα ζητήματα που ασκούν επιρροή είναι το αν οι συμφωνίες στις οποίες συμμετείχε η προσφεύγουσα μαζί με άλλες επιχειρήσεις είχαν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού και αν ήταν ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών (...)» [9].

11. Το Πρωτοδικείο, απαντώντας στα ζητήματα αυτά, διαπίστωσε, βάσει των προσκομισθέντων πραγματικών στοιχείων, ότι:

«Με τον καθορισμό τιμών και ποσοστώσεων, οι συμφωνίες στις οποίες προσχώρησε η προσφεύγουσα είχαν ως σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού και ήταν ικανές να επηρεάσουν το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο (...)» [10].

7 — Σκέψη 25 της πρωτόδικης αποφάσεως.

8 — Σκέψη 26 της πρωτόδικης αποφάσεως.

9 — Σκέψη 27 της πρωτόδικης αποφάσεως.

10 — Σκέψη 28 της πρωτόδικης αποφάσεως.

12. Προς στήριξη της προσφυγής της η αναιρεσείουσα προέβαλε ένα λόγο αφορώντα την ιταλική απόδοση του άρθρου 85, παράγραφος 1, η οποία, αντίθετα προς τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις, αναφέρεται στις συμφωνίες οι οποίες έχουν ως αντικείμενο *και* ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού [11]. Η αναιρεσείουσα συνήγαγε από αυτό ότι οι προϋποθέσεις που καθορίζει η εν λόγω διάταξη πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς και όχι εναλλακτικώς, εν εναντία δε περιπτώσει δεν μπορεί να της προσαφθεί καμία παράβαση. Το Πρωτοδικείο ωστόσο τόνισε τα ακόλουθα:

«Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται το ιταλικό κείμενο του άρθρου 85 της Συνθήκης για να απαιτήσει από την Επιτροπή να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε συγχρόνως αντικείμενο και αποτέλεσμα αντιανταγωνιστικό. Πράγματι, το κείμενο αυτό δεν μπορεί από μόνο του να υπερισχύσει όλων των άλλων γλωσσικών αποδόσεων, από τις οποίες προκύπτει σαφώς με τη χρήση του συνδέσμου "ή" ο μη σωρευτικός, αλλά εναλλακτικός χαρακτήρας της προκειμένης προϋποθέσεως, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο με την παγία ήδη νομολογία του από της εκδόσεως της αποφάσεως [της 30ής Ιουνίου 1966, 55/65] Societe technique minière [Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 313, 321]. Όντως, η ενιαία ερμηνεία των κοινοτικών κανόνων επιβάλλει όπως αυτοί ερμηνεύονται και εφαρμόζονται υπό το φως των διατυπώσεών τους στις άλλες κοινοτικές γλώσσες (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Δεκεμβρίου 1967, 19/67, Van der Vecht, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617, και της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, Cilfit και Lanificio di Gavardo, Συλλογή 1982, σ. 3415, σκέψη 18)» [12].

13. Η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο, κατά την ερμηνεία που έδωσε στο άρθρο 85, κακώς αρνήθηκε να λάβει υπόψη τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της συμφωνίας, αναφερόμενο μόνο στο αντιανταγωνιστικό αντικείμενό της. Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο σημείο αυτό στο Πρωτοδικείο ότι δεν αιτιολόγησε ορθώς τη θέση του, παραθέτοντας μια νομολογία η οποία δεν αφορούσε την ιταλική απόδοση του άρθρου 85. Από τις αποφάσεις που παρέθεσε το Πρωτοδικείο προκύπτει επιπλέον ότι η χρησιμοποίηση των άλλων γλωσσικών αποδόσεων δικαιολογείται μόνον όταν η έννοια μιας διατάξεως σε μία από τις αποδόσεις αυτές δεν είναι σαφής, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην περίπτωση της ιταλικής αποδόσεως του άρθρου 85.

14. Η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας δεν μπορεί να γίνει δεκτή, ούτε όσον αφορά τον σωρευτικό χαρακτήρα των προϋποθέσεων του άρθρου 85 ούτε όσον αφορά τον μη κρίσιμο χαρακτήρα της παρατεθείσας νομολογίας.

15. Αρκεί κατ' αρχάς να τονιστεί ότι ορθώς το Πρωτοδικείο υπενθύμισε ότι αποτελεί πλέον πάγια νομολογία ότι η προϋπόθεση του άρθρου 85, παράγραφος 1, έχει εναλλακτικό και όχι σωρευτικό χαρακτήρα. Ειδικότερα, η ήδη πολύ παλαιά προπαρατεθείσα απόφαση Société technique minière, στην οποία αναφέρεται η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, δεν επιτρέπει καμία αμφιβολία, καθόσον ορίζει τα εξής:

«(...) για να ισχύσει η απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, η ένδικη συμφωνία πρέπει να έχει "ως αντικείμενο ή ως

11 — Το ιταλικό κείμενο έχει την ακόλουθη διατύπωση: «1. Sono incompatibili con il mercato comune e vietati tutti gli accordi tra imprese, tutte le decisioni di associazioni d'imprese e tutte le pratiche concordate che possano pregiudicare il commercio tra Stati membri e che abbiano *per oggetto e per effetto* di impedire, restringere o falsare il gioco della concorrenza all'interno del mercato comune (...)» (η υπογράμμιση δική μου).

12 — Σκέψη 31 της πρωτόδικης αποφάσεως.

αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς".

Ο *όχι σωρευτικός*, αλλά εναλλακτικός χαρακτήρας της προκειμένης προϋποθέσεως, που επισημαίνεται με τον σύνδεσμο "ή", οδηγεί κατ' αρχάς στην ανάγκη να εξετασθεί το ίδιο το αντικείμενο της συμφωνίας, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να εφαρμοστεί.

Οι αλλοιώσεις του ανταγωνισμού, που αφορά το άρθρο 85, παράγραφος 1, πρέπει να προκύπτουν από το σύνολο ή μέρος των ρητρών της ίδιας της συμφωνίας.

Στην περίπτωση, ωστόσο, που η εξέταση των εν λόγω ρητρών δεν αποκαλύπτει επαρκή βαθμό δυσμενούς επιδράσεως επί του ανταγωνισμού, θα πρέπει τότε να εξετάζονται τα αποτελέσματα της συμφωνίας και να απαιτείται, προς επιβολή της απαγορεύσεως, η συνδρομή των στοιχείων που αποδεικνύουν ότι στην πραγματικότητα ο ανταγωνισμός είτε εμποδίστηκε είτε περιορίστηκε είτε νοθεύτηκε αισθητά [13].

(...)»

13 — Βλ. σ. 321.

16. Μπορεί επίσης να παρατεθεί λυσιτελώς μια μεταγενέστερη απόφαση, της 13ης Ιουλίου 1966, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, επιβεβαιώνουσα αναφανδόν την ανάλυση αυτή [14]:

«περιττεύει (...), προς τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, η λήψη υπόψη των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας, εφόσον φαίνεται ότι έχει ως σκοπό τον περιορισμό, την παρεμπόδιση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού [15].

(...)»

17. Αν τα ανωτέρω δεν αρκούν, σημειώνω ότι το Δικαστήριο ενέμεινε στη θέση αυτή και στις πλέον πρόσφατες αποφάσεις. Έτσι, με την απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 1990, C-277/87, Sandoz prodotti farmaceutici κατά Επιτροπής [16], το Δικαστήριο έκρινε τα ακόλουθα:

«Προς εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η εκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας παρέλκει, όταν προκύπτει ότι σκο-

14 — 56/64 και 58/64, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363.

15 — Βλ. σ. 374. Βλ., επίσης, την απόφαση της 13ης Ιουλίου 1966, 32/65, Ιταλία κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 429).

16 — Συλλογή 1990, σ. I-45.

πός αυτής είναι η παρεμπόδιση, ο περιορισμός ή η νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς (...)» [17].

18. Επομένως, η νομολογία του Δικαστηρίου επιτρέπει να συναχθεί με βεβαιότητα ότι, σύμφωνα με το άρθρο 85, παράγραφος 1, δεν απαιτείται μια σύμπραξη να έχει συγχρόνως και αντικείμενο και αποτέλεσμα αντιανταγωνιστικό. Μόνο σε περίπτωση που από το περιεχόμενο της συμφωνίας δεν προκύπτει το αντιανταγωνιστικό αντικείμενο, πρέπει να εξετάζονται τα ενδεχομένως βλαπτικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα. Με άλλα λόγια, η εξέταση της βλαπτικής επιδράσεως στην αγορά επιβάλλεται μόνον *ελλείψει* διαπιστώσεως του απαγορευμένου αντικειμένου της συμφωνίας.

19. Ορθώς συνεπώς το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα της αναιρεσείουσας ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης επιβάλλει σωρευτική προϋπόθεση.

20. Το συμπέρασμα αυτό ουδόλως μεταβάλλεται από το ότι το επιχείρημα αυτό μπόρεσε να συναχθεί από την ιταλική απόδοση της εν λόγω διατάξεως. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη νομολογία που παρέθεσε το Πρωτοδικείο, «(...) η ανάγκη *ενιαίας* ερμηνείας των κοινοτικών [διατάξεων] αποκλείει τη μεμονωμένη θεώρηση του γράμματος μιας διατάξεως, απαιτεί δε, σε περίπτωση αμφιβολίας, την ερμηνεία και εφαρμογή της υπό το φως των διατυπώσεών της στις άλλες (...) γλώσσες» [18]. Πράγματι, «πρέπει (...) να λαμβάνεται υπόψη ότι τα κείμενα του κοινοτικού δικαίου συντάσσονται σε περισσότερες γλώσσες και ότι οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις είναι εξίσου αυθεντικές· η ερμηνεία μιας διατάξεως κοινοτικού δικαίου συνεπάγεται επομένως σύγκριση των γλωσσικών αποδόσεων» [19].

21. Δεν μπορεί συνεπώς να προσάπτεται στο Πρωτοδικείο ότι δεν έλαβε υπόψη την ιταλική απόδοση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, κατά την ερμηνεία και εφαρμογή της διατάξεως αυτής, καθόσον τούτο αντιβαίνει στη θεμελιώδη επιταγή της ομοιόμορφης ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου.

Επί του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών

22. Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι το Πρωτοδικείο πλανήθηκε περί το δίκαιο, καθόσον δεν εξέτασε ως προς τι οι συμφωνίες στις οποίες συμμετέσχε επηρέαζαν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Η αναιρεσείουσα τονίζει ότι μια συμφωνία, για να είναι αντίθετη προς το άρθρο 85, πρέπει να είναι ικανή να επηρεάσει (pregiudicare) αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Κατά τη γνώμη της όμως οι επίμαχες συμφωνίες δεν ήσαν ικανές να μεταβάλουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ της Γαλλίας και της Ιταλίας.

17 — Βλ. σ. I-46, σημείο 3.

18 — Προπαρατεθείσα απόφαση Van der Vechi, σ. 618, η υπογράμμιση δική μου.

19 — Προπαρατεθείσα απόφαση Cilfit και Lanificio di Gavardo, σκέψη 18.

23. Η αναιρεσείουσα παραθέτει συναφώς την απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 1971, 22/71, Béguelin Import [20], στην οποία διατυπώνονται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85 ως εξής:

«Μια συμφωνία, για να μη συμβιβάζεται με την κοινή αγορά και να απαγορεύεται από το άρθρο 85, πρέπει να "δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών" και να έχει "ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα" την προσβολή "του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς" [21].

(...)»

«Τέλος, για να υπάγεται στην απαγόρευση του άρθρου 85, η συμφωνία πρέπει να επηρεάζει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και τον ανταγωνισμό [22].

(...)»

24. Σημειωτέον ότι η απόφαση αυτή απλώς επιβεβαιώνει τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά με την οποία μια συμφωνία δεν εμπίπτει στο άρθρο 85, παρά μόνον εφόσον πιθανολογείται σε επαρκή βαθμό ότι επηρεάζει τα εμπορικά ρεύματα κατά τρόπο που θα μπορούσε να βλάψει την πραγματοποίηση της ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών. Η προϋπόθεση αυτή πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με το πραγματικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συμφωνία. Σχετική πεποίθηση μπορεί να προκύψει μόνο από συγκεκριμένη εξέταση [23].

25. Μολονότι η αναιρεσείουσα φρονεί ότι τα πραγματικά στοιχεία (ενδοκοινοτικό εμπόριο περιοριζόμενο στις παραμεθόριες περιοχές) που χαρακτηρίζουν τις συγκεκριμένες περιστάσεις αρκούν για να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ότι η συμμετοχή της στις συμφωνίες μπορούσε να έχει επηρεάσει καθ' οιονδήποτε τρόπο το ενδοκοινοτικό εμπόριο δομικού πλέγματος, η γνώμη μου είναι αντιθέτως, αφενός, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έλαβε επιμελώς υπόψη τα πραγματικά δεδομένα της διαφοράς κατά την ανάλυση των επιχειρημάτων που προέβαλε η αναιρεσείουσα με την προσφυγή της και τα οποία επανέλαβε με την αίτηση αναιρέσεως και, αφετέρου, ότι τα απέρριψε με διεξοδική αιτιολογία.

26. Συγκεκριμένα, ορθώς, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το Πρωτοδικείο τόνισε ότι, ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, αρκεί οι επίδικες συμφωνίες να είναι *ικανές* να επηρεάζουν αισθητά τον ανταγωνισμό, χωρίς να είναι αναγκαίο να αποδεικνύεται ο επηρεασμός αυτός.

20 — Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1001.
21 — Σκέψη 10.
22 — Σκέψη 16.
23 — Βλ., για παράδειγμα, τις αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 1969, 5/69, Völk (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 91, σκέψη 7), και της 6ης Μαΐου 1971, 1/71, Cadillon (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 773, σκέψη 8).

27. Επομένως, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε απολύτως δικαιολογημένα ότι το περιοριστικό αποτέλεσμα είναι καταδικαστέο από την άποψη του άρθρου 85, παράγραφος 1, αν πληρούνται οι ακόλουθες δύο προϋποθέσεις: αρκεί το αποτέλεσμα αυτό να παράγεται ή να μπορεί να παραχθεί· πρέπει η προσβολή την οποία μπορεί να προκαλέσει στον ανταγωνισμό να είναι αισθητή:

«Όσον αφορά τον επηρεασμό του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν επιβάλλει όπως οι διαπιστωθέντες περιορισμοί του ανταγωνισμού όντως επηρέασαν αισθητά τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, αλλ' επιβάλλει απλώς και μόνο να αποδεικνύεται ότι οι συμφωνίες αυτές είναι ικανές να έχουν τέτοιο αποτέλεσμα (απόφαση Miller κατά Επιτροπής [της 1ης Φεβρουαρίου 1978, 19/77, Συλλογή τόμος 1978, σ. 47], σκέψη 15)» [24].

28. Η εκ μέρους του Πρωτοδικείου παραπομπή στην απόφαση Miller κατά Επιτροπής υπενθυμίζει εύγλωττα τη χωρίς διφορούμενα θέση του Δικαστηρίου επί του σημείου αυτού:

«(...) απαγορεύοντας τις συμφωνίες που έχουν ως σκοπό ή αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού και μπορούν να επηρεάσουν το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο, το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν επιβάλλει απόδειξη ότι τέτοιες συμφωνίες έχουν πράγματι επηρεάσει αισθητά το εμπόριο αυτό, απόδειξη που στις περισσότερες των περιπτώσεων, θα ήταν δύσκολο να διεξαχθεί με την αρτιότητα που απαιτεί ο νόμος, αλλ' επιβάλλει απλώς και μόνο να αποδεικνύεται ότι οι συμφωνίες αυτές μπορούν να έχουν τέτοιο αποτέλεσμα» [25].

29. Το Πρωτοδικείο προέβη εν συνεχεία σε ανάλυση του πλαισίου της υποθέσεως, προτού καταλήξει εντεύθεν ότι υφίστατο δυνατότητα αισθητού επηρεασμού της αγοράς:

«Εν προκειμένω, παρατηρείται ότι το γεγονός ότι οι μονάδες παραγωγής δομικών πλεγμάτων της προσφεύγουσας είναι απομακρυσμένες από τη γαλλική αγορά δεν είναι καθαυτό ικανό να εμποδίσει τις εξαγωγές της προς την αγορά αυτή. Συναφώς, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας αποδεικνύει άλλωστε αφ' εαυτής ότι οι συμπράξεις, κατά το μέτρο που αποσκοπούσαν στην αύξηση των τιμών, ήταν ικανές να αυξήσουν τις εξαγωγές της προσφεύγουσας προς τη Γαλλία και, επομένως, να επηρεάσουν το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο.

Επιπλέον, αν υποτεθεί, όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, ότι οι συμπράξεις δεν μετέβαλαν το μερίδιο της αγοράς που κατείχαν συνολικά οι Ιταλοί παραγωγοί και οι εξαγωγές της προσφεύγουσας παρέμειναν πολύ χαμηλότερες από την ποσόστωση που της είχε χορηγηθεί, ωστόσο, οι διαπιστωθέντες περιορισμοί του ανταγωνισμού ήταν ικανοί να εκτρέψουν τα εμπορικά ρεύματα

24 — Σκέψη 32.

25 — Προπαρατεθείσα απόφαση Miller κατά Επιτροπής, σκέψη 15.

από την κατεύθυνση που αλλιώς θα ακολουθούσαν (απόφαση [της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως 215/78 και 218/78] Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής [Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207], σκέψη 172). Πράγματι, οι συμπράξεις είχαν ως αντικείμενο τον περιορισμό των εισαγωγών στη γαλλική αγορά με σκοπό την τεχνητή αύξηση των τιμών στην αγορά αυτή» [26].

30. Περαιτέρω, η αναιρεσείουσα φρονεί ότι κακώς το Πρωτοδικείο παρέθεσε, στη σκέψη 27 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την απόφαση που εκδόθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής [27]. Ισχυρίζεται συγκεκριμένα ότι η υπόθεση εκείνη αφορούσε συμφωνία μεταξύ όλων των παραγωγών της Κοινότητας περί κατατμήσεως μεταξύ τους της αγοράς με την ατομική χορήγηση «ποσοστώσεων» ετήσιας πωλήσεως, ενώ στην περίπτωση του δομικού πλέγματος το εμπόριο μεταξύ κρατών ήταν πολύ περιορισμένο.

31. Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό και η εκ μέρους του Πρωτοδικείου παράθεση είναι η απολύτως προσήκουσα.

32. Πράγματι, ορθώς το Πρωτοδικείο τόνισε ότι «(...) το ζήτημα αν αυτή καθεαυτή η συμμετοχή της προσφεύγουσας στις συμφωνίες αυτές — ενόψει της ασθενούς θέσεώς της στη γαλλική αγορά — μπορούσε να περιορίσει τον ανταγωνισμό ή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δεν ασκεί επιρροή». Το μόνο κρίσιμο στοιχείο — το οποίο πράγματι εξετάστηκε, όπως υπενθύμισα ανωτέρω — είναι το ζήτημα αν, σύμφωνα με την παρατεθείσα εκ μέρους του Πρωτοδικείου απόφαση Enichem Anic κατά Επιτροπής, η παράβαση στην οποία μετέσχε η αναιρεσείουσα μπορούσε στο σύνολό της να συνιστά παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης:

«πρέπει (...) να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας, με την οποία αυτή επιχειρεί να αποδείξει ότι οι δικές της δραστηριότητες δεν μπορούσαν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό, διότι εκείνο που έχει εν προκειμένω σημασία δεν είναι το αν η ατομική συμμετοχή της προσφεύγουσας στην παράβαση ήταν ή όχι ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό, αλλά το αν η παράβαση, στην οποία αυτή μετέσχε από κοινού με άλλους, ήταν ικανή να τον περιορίσει. Και επ' αυτού πρέπει να επισημανθεί ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν στη διαπιστωθείσα με την απόφαση παράβαση κατέχουν το σύνολο σχεδόν της αγοράς αυτής, πράγμα που καθιστά πρόδηλο ότι η παράβαση την οποία συνδιέπραξαν ήταν όντως ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό» [28].

33. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα περί κακής ερμηνείας της εννοίας του επιζήμιου αποτελέσματος επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών, υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης.

26 — Σκέψεις 33 και 34 της πρωτόδικης αποφάσεως.

27 — Συλλογή 1991, σ. II-1623, σκέψεις 216 και 224.

28 — Σκέψη 216 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Enichem Anic κατά Επιτροπής.

Επί της επιπτώσεως του καθεστώτος του χονδροσύρματος επί της αγοράς του δομικού πλέγματος

34. Με την προσφυγή της ενώπιον του Πρωτοδικείου, η αναιρεσείουσα επισήμανε ότι, κατά την εκτίμηση της επιπτώσεως που οι επίμαχες συμφωνίες έχουν επί του ανταγωνισμού, δεν μπορούσε να μη ληφθεί υπόψη το σχετικό με το χονδρόσυρμα οικονομικό και νομικό πλαίσιο, ενόψει του στενού συνδέσμου που υφίσταται μεταξύ της αγοράς του δομικού πλέγματος, προϊόντος για το οποίο υφίστανται αντιανταγωνιστικές συμπράξεις, και της αγοράς του χονδροσύρματος, προϊόντος υπαγομένου στη Συνθήκη ΕΚΑΧ. Στο μέτρο που η τιμή του δομικού πλέγματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την τιμή του χονδροσύρματος, μολονότι οι επίδικες συμπράξεις είχαν ως αποτέλεσμα αύξηση της τιμής του δομικού πλέγματος, το αποτέλεσμα αυτό συνέπεσε με την εκδηλωθείσα από την Επιτροπή, στο πλαίσιο της πολιτικής της περί αναδιαρθρώσεως της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, επιθυμίας αυξήσεως της τιμής του χονδροσύρματος, καθόσον η αύξηση αυτή υπήρξε το αποτέλεσμα της αυξήσεως της τιμής του δομικού πλέγματος.

35. Στη σκέψη 29 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δέχθηκε τα εξής:

«Όσον αφορά τον επηρεασμό του ανταγωνισμού, είναι αληθές ότι, όπως παρατηρεί η προσφεύγουσα, η τιμή των δομικών πλεγμάτων εξαρτάται ευρέως από την τιμή του χονδροσύρματος» [29].

Το Πρωτοδικείο έκρινε ωστόσο, εκτιμώντας κατά τρόπο κυρίαρχο τα πραγματικά στοιχεία που του είχαν υποβληθεί, ότι:

«από αυτό όμως δεν προκύπτει ότι έχει αποκλειστεί κάθε δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού στο πεδίο αυτό. Πράγματι, απέμενε για τον παραγωγό αρκετό περιθώριο κέρδους που να επιτρέπει αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην αγορά. Κατά συνέπεια, οι συμπράξεις είχαν αισθητό αποτέλεσμα επί του ανταγωνισμού ([προπαρατεθείσα] απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980, Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 133 και 153)».

36. Η αναιρεσείουσα, επαναλαμβάνοντας τη συλλογιστική που είχε εκθέσει ενώπιον του Πρωτοδικείου, ισχυρίζεται στο πλαίσιο της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως ότι το Πρωτοδικείο παρέλειψε να εκτιμήσει το επιχείρημα που αυτή είχε προβάλει, σύμφωνα με το οποίο η σύμπραξη περί των δομικών πλεγμάτων ήταν νόμιμη καθόσον συντελούσε στη μείωση της παραγωγής χονδροσύρματος, παραπέμποντας σε νομολογία μη ασκούσα επιρροή.

29 — Με την παραδοχή αυτή, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε εξάλλου ένα στοιχείο το οποίο είχε ήδη ληφθεί υπόψη από την απόφαση. Συγκεκριμένα, στην έκθεση των πραγματικών περιστατικών της εν λόγω αποφάσεως, ιδίως στο σημείο Α (2), αναγράφονται τα εξής: «Η προστιθέμενη αξία των δομικών πλεγμάτων έναντι του αρχικού προϊόντος, του χονδροσύρματος, είναι σχετικά χαμηλή (20 έως 25 %). Η τελική τιμή τους καθορίζεται κατά κύριο λόγο από την τιμή του αρχικού προϊόντος.»

37. Κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να προσάπτεται στο Πρωτοδικείο ότι παρέλειψε να εξετάσει τη συλλογιστική της αναιρεσείουσας επί του σημείου αυτού.

38. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι το ουσιώδες στοιχείο συνίστατο στο αν υφίστατο δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά. Το Πρωτοδικείο έδωσε καταφατική απάντηση και συνήγαγε από αυτό ότι οι συμπράξεις στην αγορά του δομικού πλέγματος μπορούσαν να έχουν αισθητό αποτέλεσμα επί του ανταγωνισμού.

39. Επομένως, και το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου που αφορά τον άδικο χαρακτήρα του προστίμου

40. Με τον δεύτερο αυτό λόγο, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο κακή ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο παρέχει στην Επιτροπή απλώς την ευχέρεια επιβολής προστίμου, χωρίς να της επιβάλλει σχετική υποχρέωση. Η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο θεώρησε ως δεδομένο ότι, ενόψει παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή οφείλει να επιβάλλει πρόστιμο.

41. Αντιστρόφως, η αναιρεσείουσα φρονεί ότι είναι δυνατόν να μην επιβληθεί πρόστιμο αν αυτό δικαιολογείται από τις περιστάσεις. Συγκεκριμένα, φρονεί ότι το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε όλα τα επιχειρήματα που αυτή είχε προβάλει, προκειμένου να εκτιμήσει αν, εν προκειμένω, η επιβολή προστίμου στην αναιρεσείουσα ήταν δικαιολογημένη και αν το πρόστιμο αυτό επιβλήθηκε σύμφωνα με τα κριτήρια της επιείκειας. Η αναιρεσείουσα προβάλλει συναφώς ένα επιχείρημα το οποίο θεωρεί «καθοριστικό» και το οποίο αφορά τη στενή σχέση μεταξύ της αγοράς του δομικού πλέγματος και της αγοράς του χονδροσύρματος, η οποία θα έπρεπε, κατ' αυτήν, να είχε επηρεάσει την αιτιολόγηση ή το ύψος του προστίμου. Η αναιρεσείουσα αναφέρεται κυρίως στην απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής [30], με την οποία το Δικαστήριο μείωσε σημαντικά το ύψος των προστίμων που είχε επιβάλει η Επιτροπή, καθόσον αυτή δεν είχε λάβει επαρκώς υπόψη το κανονιστικό και οικονομικό πλαίσιο των επίψογων συμπεριφορών — δηλαδή τον βαθμό στον οποίο το σύστημα που είχε θεσπιστεί με την κοινή οργάνωση αγορών ήταν ικανό να επηρεάσει τις συνθήκες της αγοράς της ζάχαρης. Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι η κατάσταση δεν διαφέρει από εκείνη που εξέτασε το Δικαστήριο στην απόφαση αυτή και προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν διέκρινε κανένα στοιχείο ομοιότητας μεταξύ της καταστάσεως της ζάχαρης και εκείνης του χονδροσύρματος, για τον λόγο ότι, στη μία περίπτωση υφίστατο κοινή οργάνωση αγοράς, ενώ στη δεύτερη σύστημα ποσοστώσεων και τιμών. Σύμφωνα όμως με την αναιρεσείουσα, το σύστημα ποσοστώσεων και τιμών σε τομείς της ΕΚΑΧ ισοδυναμεί με οργάνωση αγοράς γεωργικών προϊόντων.

42. Η αναιρεσείουσα προβάλλει τέλος, για να επιτύχει μείωση του προστίμου, ολόκληρη σειρά επιχειρημάτων τα οποία δεν ελήφθησαν υπόψη από το Πρωτοδικείο. Θα εξετάσω διαδοχικά τα επιχειρήματα αυτά.

30 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73, 55/73 και 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73 (Συλλογή τόμος 1975, σ. 507).

43. Με τον λόγο αυτόν, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί στην πραγματικότητα την εκ μέρους του Πρωτοδικείου ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθόσον αφορά, αφενός, τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων παρέχεται στην Επιτροπή η δυνατότητα επιβολής προστίμου και, αφετέρου, τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

44. Υπενθυμίζω ότι σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17:

«2. Η Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους (...) όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1 (...)

Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της.»

45. Επί της αρχής της επιβολής προστίμου, δεν είναι δυνατόν, κατ' αρχάς, όπως φαίνεται να προτείνει η αναιρεσείουσα, να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι δεν διευκρίνισε τον δυνητικό χαρακτήρα της σε περίπτωση διαπιστώσεως παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1. Η διατύπωση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 («η Επιτροπή *δύναται*») αρκεί προς απόδειξη του χαρακτήρα αυτού, το δε Πρωτοδικείο δεν οφείλει να υπενθυμίσει τον χαρακτήρα αυτόν, για να μην παραβεί την εν λόγω διάταξη.

46. Η μόνη προϋπόθεση που επιβάλλει η νομοθετική αυτή διάταξη για να μπορεί η Επιτροπή να κάνει χρήση της εν λόγω ευχέρειας συνίσταται, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, στη διαπίστωση της τελέσεως των παραβάσεων «(...) εκ προθέσεως ή τουλάχιστον εξ αμελείας, οπότε υπόκεινται σε πρόστιμο, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 (...)» [31]. Το Πρωτοδικείο όμως φρόντισε να υπενθυμίσει αυτή την προϋπόθεση επιβολής προστίμου, στη σκέψη 41 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κατόπιν δε, στη σκέψη 42, διαπίστωσε ότι επληρούτο εν προκειμένω η προϋπόθεση αυτή:

«Εν προκειμένω, λαμβάνοντας υπόψη την εγγενή σοβαρότητα και τον πρόδηλο χαρακτήρα της παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και ειδικότερα των στοιχείων α' και γ', το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι δεν ενήργησε εκ προθέσεως.»

47. Ομοίως δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το Πρωτοδικείο δεν απέδειξε το βάσιμο της επιβολής του προστίμου, ειδικότερα όσον αφορά το ύψος του, χωρίς να λάβει υπόψη την επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας.

48. Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ο καθορισμός του ύψους του προστίμου εξαρτάται από «τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως». Το Δικαστήριο

31 — Προπαρατεθείσα απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 611. Βλ., επίσης, τη διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 53).

ερμηνεύει την προϋπόθεση που αφορά τη «σοβαρότητα της παραβάσεως» ως εξαρτώμενη από ορισμένα στοιχεία όπως είναι, για παράδειγμα, το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο συγκεκριμένος τομέας. Η αναιρεσείουσα επιχειρεί, μέσω αυτού του επιχειρήματος ειδικότερα, να επιτύχει μείωση του ύψους του προστίμου που της επιβλήθηκε.

49. Όσον αφορά αυτό το οποίο η αναιρεσείουσα θεωρεί κυρίως ως το «καθοριστικό» επιχείρημα, ήτοι την υφιστάμενη σχέση με την αγορά του χονδροσύρματος η οποία θα έπρεπε να επηρεάσει την αιτιολόγηση ή το ύψος του προστίμου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο εξέτασε δεόντως τη συλλογιστική της αναιρεσείουσας (σκέψεις 58 έως 60 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως), προτού παραθέσει τους λόγους (σκέψεις 63 έως 66) για τους οποίους η συλλογιστική αυτή έπρεπε να απορριφθεί.

50. Ειδικότερα, όσον αφορά τον παραλληλισμό που έπρεπε να γίνει με τη σχέση που υφίστατο μεταξύ της ζάχαρης και του ζαχαροτεύτλου, η οποία εξετάστηκε από το Δικαστήριο στην προπαρατεθείσα απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο αναφέρθηκε ως εξής στους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας, στη σκέψη 58 της πρωτόδικης αποφάσεως:

«Στη δεύτερη περίπτωση, υπήρχε κοινή οργάνωση αγορών για τη ζάχαρη η οποία, με ένα σύστημα τιμών και ποσοστώσεων, απέβλεπε στο να εξασφαλίζει δίκαιη αμοιβή για το βασικό προϊόν, τα ζαχαρότευτλα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει "κοινή οργάνωση αγορών" στο επίπεδο του βασικού προϊόντος, του χονδροσύρματος, που αποβλέπει στην άμεση προστασία του προϊόντος αυτού χωρίς να προβλέπεται τίποτε για το μεταποιημένο προϊόν. Ελλείψει ρυθμίσεως που να διέπει τις πωλήσεις και τις τιμές του μεταποιημένου προϊόντος, των δομικών πλεγμάτων, θα υπήρχε ο κίνδυνος η προστασία που παρέχεται στο χονδρόσυρμα να μην είναι αποτελεσματική. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι παραγωγοί εκουσίως είχαν πληρώσει το κενό αυτό του συστήματος με τη δική τους ρύθμιση. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο πρέπει να μειώσει σημαντικά το πρόστιμο, όπως έπραξε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 16ης Δεκεμβρίου 1975, επειδή στον εν λόγω τομέα το περιθώριο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού ήταν εξαιρετικά περιορισμένο.»

51. Στην απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο, αφού έκρινε βάσιμη κατ' αρχήν την επιβολή προστίμου [32], προέβη στην υπενθύμιση των κριτηρίων τα οποία επιτρέπουν την εκτίμηση του ύψους του:

«ως προς τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, πρέπει να ληφθούν υπόψη, δυνάμει της παράγραφου 2 [του άρθρου 15 του κανονισμού 17], η βαρύτητα και η διάρκεια της παραβάσεως, πράγμα το οποίο υποχρεώνει το Δικαστήριο να λάβει υπόψη του ιδίως το νομοθετικό και οικονομικό πλαίσιο της επιτιμώμενης συμπεριφοράς, τη φύση των περιορισμών που υπέστη ο ανταγωνισμός, καθώς και τον αριθμό και τη σημασία των οικείων επιχειρήσεων» [33].

32 — Σκέψη 611.

33 — Σκέψη 612.

κατόπιν δε αιτιολόγησε τη μείωση του προστίμου αναφερόμενο στα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά της αγοράς της ζάχαρης:

«η κοινή οργάνωση αγοράς ζάχαρης, η οποία τείνει εξάλλου να χάσει τον αρχικό μεταβατικό της χαρακτήρα και η οποία (...) άφησε στον ανταγωνισμό ένα ισχνό μόνο πεδίο, συνετέλεσε συνεπώς στο να διατηρήσουν οι παραγωγοί ζάχαρης συμπεριφορά όχι ανταγωνιστική·

το γεγονός αυτό δεν μπορεί μεν να οδηγήσει στο να γίνουν δεκτές πρακτικές ικανές να επιδεινώσουν ακόμη τα μειονεκτήματα ενός τέτοιου συστήματος σε σχέση με τη Συνθήκη, δεν έχει όμως ως συνέπεια το να μην πρέπει να εκτιμηθεί η συμπεριφορά των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων με τη συνήθη αυστηρότητα» [34].

«υπό τις προϋποθέσεις αυτές, τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν (...) πρέπει να μειωθούν (...)» [35].

52. Το Πρωτοδικείο απέρριψε κατά τον ακόλουθο τρόπο τον ισχυρισμό περί του ότι έπρεπε να γίνει σύγκριση μεταξύ της καταστάσεως της αγοράς που εξετάστηκε στην απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής και εκείνης της υπό κρίση περιπτώσεως:

«η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται την προαναφερθείσα απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, κατά το μέτρο που η απόφαση αυτή αφορά περίπτωση η οποία διαφέρει θεμελιωδώς από την προκειμένη κατά δύο στοιχεία. Αφενός, η πρώτη περίπτωση αφορούσε κοινή οργάνωση γεωργικής αγοράς εμπίπτουσα στη Συνθήκη ΕΟΚ, ενώ η προκειμένη περίπτωση αφορά σύστημα τιμών και ποσοστώσεων παραγωγής που εμπίπτει στη Συνθήκη ΕΚΑΧ. Αφετέρου, στην υπόθεση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, αντικείμενο της κοινής οργανώσεως αγοράς ήταν το παράγωγο προϊόν ενώ, εν προκειμένω, αντικείμενο του συστήματος τιμών και ποσοστώσεων παραγωγής είναι το βασικό προϊόν. Ως εκ τούτου, στο οικονομικό επίπεδο, οι περιπτώσεις τις οποίες αφορούν η απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής και η παρούσα υπόθεση διαφέρουν θεμελιωδώς και, επομένως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται την απόφαση αυτή προς στήριξη των αιτημάτων της» [36].

53. Συνεπώς, και αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας, το Πρωτοδικείο εξέτασε επαρκώς αυτή την πτυχή της επιχειρηματολογίας της. Κατέστησε ιδίως σαφές ότι, αντίθετα προς την κατάσταση την οποία εξέτασε το Δικαστήριο στην απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, η αγορά των δομικών πλεγμάτων επιτρέπει πραγματικό ανταγωνισμό και ότι οι συμπράξεις στην αγορά αυτή συνιστούν παράβαση του άρθρου 85 δικαιολογούσα την επιβολή του προστίμου που προβλέπει η απόφαση.

34 — Σκέψεις 619 και 620.

35 — Σκέψη 624.

36 — Σκέψη 63.

54. Όσον αφορά τέλος τη σειρά των επιχειρημάτων που προέβαλε η αναιρεσείουσα προκειμένου να επιτύχει μείωση του ύψους του προστίμου που της επιβλήθηκε, δεν θα ασχοληθώ επί μακρόν, καθόσον, για μία ακόμη φορά, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι δεν τα έλαβε υπόψη κατά την εφαρμογή του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

55. Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η σοβαρότητα της παραβάσεως, που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη «πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο *χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη*» [37].

56. Επομένως, αυτό που είναι καθοριστικό για τον υπολογισμό του ύψους του επιβαλλομένου προστίμου δεν είναι τόσο η συνεκτίμηση ενός καταλόγου επιχειρημάτων όσο η συνδρομή δύο στοιχείων, από τα οποία το ένα αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως και το άλλο είναι σχετικό με τη σοβαρότητά της και των οποίων η εκτίμηση συναρτάται προς ένα γενικό πλαίσιο. Κατά την εφαρμογή όμως του άρθρου 15, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 17, το Πρωτοδικείο προέβη στην εξέταση της συνδρομής των δύο αυτών στοιχείων.

37 — Προπαρατεθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 53 και 54, η υπογράμμιση δική μου).

57. Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, της οποίας η εκτίμηση δεν αμφισβητείται εξάλλου από την αναιρεσείουσα, παραπέμπω στα πραγματικά στοιχεία που παρατέθηκαν στη σκέψη 15 της πρωτόδικης αποφάσεως.

58. Σχετικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, αρκεί να σημειωθεί ότι το Πρωτοδικείο δεν παρέλειψε να εξετάσει τα στοιχεία που προβλήθηκαν προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως.

59. Έτσι, το επιχείρημα της αναιρεσείουσας ότι αυτή ενήργησε με την πρόθεση να προασπίσει την αγορά του χονδροσύρματος «για να συμμορφωθεί με τις διατάξεις της Επιτροπής» εξετάστηκε και απορρίφθηκε από το Πρωτοδικείο στη σκέψη 64 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ως επιχείρημα το οποίο δεν μπορούσε να προβληθεί ως «ελαφρυντική περίσταση».

60. Περαιτέρω, ο ισχυρισμός της αναιρεσείουσας ότι δεν άντλησε κανένα όφελος από τη φερομένη παράβαση εξετάστηκε από το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 53 επ. της πρωτόδικης αποφάσεως, στις οποίες τονίζεται ότι η απόφαση έλαβε πράγματι υπόψη τη μικρή αποδοτικότητα της παραγωγής των δομικών πλεγμάτων γενικώς και τη θέση της αναιρεσείουσας ειδικότερα.

61. Όσον αφορά το επιχείρημα που αφορά το ότι η αναιρεσείουσα ενήργησε με «προοπτική την ολοκλήρωση και όχι τη στεγανο-

ποίηση των αγορών», τούτο δεν προβλήθηκε αυτοτελώς κατά τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου. Ωστόσο, όπως τονίζει η Επιτροπή, το στοιχείο αυτό εντάσσεται μάλλον στο ευρύτερο πλαίσιο της εκ προθέσεως ή εξ αμελείας τελέσεως της παραβάσεως και, υπό το πρίσμα αυτό, εξετάστηκε ορθώς στις σκέψεις 41 και 42 της πρωτόδικης αποφάσεως.

62. Επί του ότι η αναιρεσείουσα δεν μετέσχε ούτε στις συμφωνίες σχετικά με την αγορά της Benelux ούτε στις συμφωνίες σχετικά με τη γερμανική αγορά, παρά το γεγονός ότι η τελευταία αυτή αγορά παρουσίαζε γι' αυτήν σημαντικό ενδιαφέρον, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι δεν έλαβε υπόψη το γεγονός αυτό καθόσον, εν πάση περιπτώσει, σύμφωνα με την απόφαση, στην αναιρεσείουσα προσάπτεται ότι μετέσχε στις συμπράξεις στη γαλλική αγορά και μόνο, και όχι στην αγορά της Benelux ή στη γερμανική αγορά.

63. Τέλος, το επιχείρημα ότι η αναιρεσείουσα δεν ενθάρρυνε τις αντιανταγωνιστικές συμπράξεις στην ιταλική αγορά, μολονότι ήταν σε θέση να το πράξει λόγω της σημαντικής θέσεώς της στην αγορά, παρόλον ότι δεν έγινε δεκτό από το Πρωτοδικείο, το θεωρώ αλυσιτελές: η αναιρεσείουσα δεν μπορεί να επικαλείται, ως ελαφρυντική περίσταση, το γεγονός ότι δεν επιδόθηκε σε περισσότερες από τις ήδη τελεσθείσες απαγορευόμενες πρακτικές.

64. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί και το επιχείρημα περί κακής ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

Πρόταση

65. Για τους ανωτέρω αναπτυχθέντες λόγους, προτείνω στο Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της·

— να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας.